

Əziz oxucular nə qədər acı olsa da deməli ki, müasir Azərbaycanda əksər idarə strukturlarına, həmçinin incəsənət sahəsinə təsadüfə adamların yol tapması, tanışlıq, qohumbazlıq, yerlibazlıqla təyinat alıb mühüm vəzifələrdə əyləşməsi nadir sənət adamlarının kənarlaşdırılaraq ölkədən getməsinə şərait yaradıb. Elə sənət adamlarını itirmişik ki, onlar hələ-hələ yetişməmiş və 40-50 ildə meydana gələ bilər. Bu yazıda da böyük istedad, yüksək bacarığa malik nadir sənətkar, əvəzsiz baletmeyster, görkəmli xoreoqraf barədə faktları və fikirlərimizi ortaya qoyacağıq.

Fərhad Əli oğlu Vəliyev 1954-cü il iyulun 9-da Bakıda anadan olub. İki il 31 sayılı, III-IV siniflərdə 21 sayılı məktəbdə oxuyub və orta təhsili 62 sayılı məktəbdə başa vurub. Rəqsə həvəs onu Y.Qaçarın adına Respublika Mərkəzi Pioner və Məktəblilər Sarayının (sonra T.İsmayilov adına Uşaq və Gənclərin Yaradıcılıq Mərkəzi) rəqs kollektivinə gətirir. O, 1966-cı ildən 1971-ci ilə qədər burada məşhur rəqs ustası Böyükəğa Məmmədovdan rəqs hərəkətlərini öyrənir və nəzər-diqqəti cəlb edir. Həftə ərzində müntəzəm məşqlər, baxış-müsabiqələr və konsertlər Fərhadın həvəsini, enerjisini və rəqs etmək bəcağını daha da artırır.

1970-ci ildə Dövlət Uşaq Filarmoniyası açılmalı idi. Odur ki, məşhur xoreoqraf Əlibaba Abdullayev rəqs üzrə müəllim dəvət olunmuş, burada 3-4 ay məşğul olub yaxşı nəticələr əldə etmişdi. Fərhad da rəqs qrupunun tərkibində idi. Müəyyən səbəblər üzündən Dövlət Uşaq Filarmoniyasının təşkili işləri yubanır və nəhayət 1992-ci ildə açılır.

1970-ci ildə xalq artisti, tanınmış rəqsəşə Roza Cəlilova Əlibaba müəlliminin məşqlərinə gəlir, tamaşa edir və F.Vəliyevi seçərək Azərbaycan Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblına qəbul edir. Roza xanım ansamblın baletmeysteri idi. F.Vəliyev 1971-1973-cü illərdə bu kollektivdə çalışır, istedadlı və bacarıqlı rəqqas kimi özünü təsdiqləyir. O, rəqs quruluşlarında da tanınır. Həmin ərəfədə Ramiz Məmmədov, Nailə Mahmudova, Qorxmaz Qurbanov kimi solistlər və rəqs ustaları ilə birlikdə çalışması Fərhadın məsuliyətini artırır və püxtələşməsində mühüm rol oynayır.

F.Vəliyev 1973-1975-ci illərdə Belarus Respublikasından Sovet ordusu sıralarında xidmət edir və Azərbaycana qayıdarkən Dağıstan Dövlət Rəqs Ansamblına dəvət olunur. Onu ora bir neçə rəqqasımızın sırasına seçim edərək SSRİ-də məşhur baletmeyster, Dağıstan Respublikasının xalq artisti bəliki Tanxo İzrailov dəvət edir. 1975-1978-ci illərdə həmin ansamblın tərkibində olarkən repertuardakı Dağıstan, bütünlükdə Qafqaz və SSRİ xalqlarının rəqs-lerindən ibarət hazırlanan quruluş-

Azərbaycan rəqs sənətinin sevilən nümayəndəsi

Fərhad Vəliyev yaradıcılığı rəqs quruluşlarımızın yeni və uğurlu bir səhifəsidir

lar, Sovet dövlətinin əksər şəhərlərində verilən konsertlər F.Vəliyevin daha mükəmməl, təcrübəli və geniş diapozonlu bir sənətkar kimi yetişməsinə zəmin yaradır. F.Vəliyev Dağıstandan Bakıya doğmalarına dəyməyə gələrkən Rəqs Ansamblına da yolunu salır. Ansamblın bədii rəhbəri və baş baletmeysteri, SSRİ xalq artisti Leyla Vəkilova (1927-1999) onu götürüb: "Sən gəl bizdə işlə, vətəna lazımsan-deyir və onu ansambla qəbul edir. Fərhad burada bir il çalışır və köçürmə yolu ilə Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblına daxil olur. Həmin vaxt Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının direktoru dünyaya şöhrətli musiqi xadimi, dirijor Maestro Niyazi Hacıbəyov-Tağızadə (1912-1980) işini, istedadını, fəaliyyətini izləyib, görüb bəyəndiyi, gələcəyinə çox inandığı Fərhadın ixtisaslı kadr kimi yetişməsi qaydına qalaraq Bakı Xoreoqrafiya Məktəbinə göndərir. O, 1979-1980-ci illərdə burada təhsil alaraq Azərbaycan və dünya xalqlarının rəqsələrinə dərinləndirən bələd olur.

F.Vəliyev 1979-cu ildən 1983-cü ilə qədər Mahni və Rəqs Ansamblında geniş, səmərəli fəaliyyəti ilə seçilir və mədəniyyət aləmində daha yüksək səviyyədə tanınır. Filarmoniyanın bütün bədii kollektivləri və solistlərinin fəaliyyəti, uğurları ilə maraqlanan direktor Niyazi Fərhadın təhsil alaraq yüksək ixtisaslı kadr kimi yetişməsi üçün zəmin olaraq Mədəniyyət Nazirliyinin xəttilə Moskvaya, Lunaçarski adına Dövlət Teatr İnstitutuna göndərilməsinə nail olur. F.Vəliyev burada 1983-1988-ci illərdə rejissorbaletmeyster ixtisası üzrə əyani təhsil alır. İnstitut illərində Fərhad dərin biliyə yiyələnir. Təhsil ocağında quruluşçu-baletmeyster sənəti, klassik rəqsələrin kompozisiyaları, qədim tarixə malik dünya rəqsələri, mədəni irs-dünya baletləri üzrə hərəkətlər, ayrıca rejissorluq və s. öyrədilirdi. Bundan əlavə musiqi tarixi və nəzəriyyəsi, təsviri incəsənət, rus və dünya teatr tarixi

və digər fənnlər keçilirdi. Fərhad III kursda oxuyarkən Bakıya gəlib Dövlət Rəqs Ansamblında "Şələqoy", Ü.Hacıbəylinin "Cəngi" və Niyazinin "Qaytağı"na kütləvi rəqsələr qurur. Bu rəqsələr 1987-ci ildə Moskvada Komsomol qurultayı ərəfəsində oynanılaraq diqqəti cəlb edir. 1988-ci ildə yenə paytaxt Moskvada kolxozçular qurultayında F.Vəliyevin quruluşu əsasında "Nağaraçılar" rəqsini nainki yüksək səviyyədə qarşılanır, hətta sensasiya yaradır.

Rəqs quruluşusunun məqsədi iştirakçılar olan otuz altı rəqqasın çaldığı nağaralardan müxtəlif ritmlərlə bərabər, dörd temp almaq idi. Nağaraçı-rəqqasların ifasında həmin dörd müxtəlif təmbr xüsusi əhəmiyyət daşıyır, bir-birini tamamlayaraq möhtəşəmlik və rəngarənglik yaradırdı.

O zaman Mədəniyyət Naziri vəzifəsində çalışan Zakir Bağırov (1929-1989) F.Vəliyevin quruluşunda "Şələqoy" və "Yallı" rəqsələrinə tamaşa edərkən çox razı qalır və onu Dövlət Rəqs Ansamblına baletmeyster təyin edir. Fərhad burada 1986-1988-ci illərdə çalışaraq işin öhdəsindən layiqincə gəlir, ansamblı daim işlək və mühərrik vəziyyətdə saxlayır. Yaradıcılıq gücü, istedadı, bacarığı aşıb-daşan bu sənətkar nadir sənətkar ansamblın potensialından istifadə edərək "Yallı", "Çobanlar", bəstəkarlarımızın musiqisinə "Qaytağı" (R.Hacıyev), "Azərbaycan sultası" (F.Əmirov), "Qaytağı" (Niyazi), "Xəyal" (Hacı Xanməmmədov) rəqsələrinə çox orijinal və dərinliklə gəlməz qədər maraqlı quruluşlar verir.

1987-ci ildə səhnəyə qoyulan "Xəyal" fəlsəfi rəqs barədə face-book səhifəmdə geniş və tutarlı məlumat vermişəm.

F.Vəliyevin özündən eşidəklərim: "Sənət işində mənim ən çox sevdiyim tək ifaçı üçün rəqs quruluşu verməkdir. Tamilla Xudayarova, Xanlar Bəşirov, Zülfiyyə İbrahimova, Sevinc Nəsirova üçün

rəqs quruluşları vermişəm.

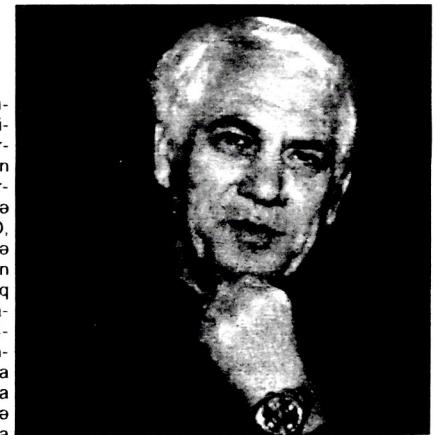
1986-cı ildə F.Vəliyevi Azərbaycan SSR Mədəniyyət Nazirliyindən İrəvan filarmoniyasına göndərmişdilər. O, orada 15 gün ərzində "Dostluq" rəqs ansamblında iki rəqsə quruluş vermişdi. 1989-cu ildə yenə Mədəniyyət Nazirliyinin xətti ilə bu dəfə Dağıstan Respublikasının "Ləzginka" Dövlət rəqs ansamblına göndərilərək, bir zaman özünün rəqqas kimi çalışdığı kollektiv üçün 10 gün ərzində iki rəqs quruluşunu hazırlayıb təqdim etmişdi.

1988-ci ildə Azərbaycan Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblına baletmeyster təyin edilən Fərhad Vəliyev burada 1992-ci ilə qədər

F.Vəliyevi yenidən təmirdən çıxmış Musiqili Komediya Teatrına (hazırda Musiqili Teatr) quruluşçu-baletmeyster təyin edir. O, burada 1993-1999-cu illərdə çalışaraq tamaşalara rəqs quruluşu verir. Və onun bu işləri tamaşaların uğuru təmin edir.

"Milli rəqs sənəti" kitabında F.Vəliyevin Misirdəki pedaqoji fəaliyyəti haqqında məlumat verilir. Daha sonra onun "Azəmeft-yağ" istehsalat birliyinin nəzdindəki "Neftçi" mahnı və rəqs ansamblının, onun ardınca "Cəngi" estrada-folklor ansamblın baletmeysteri olaraq gördüyü dəyərli işlərdən söz açılır.

Yaradıcılıq çeşməsi aşıb-da-

çalışaraq öz yaradıcılıq işi ilə kollektivin fəaliyyətini nurlandırır və iş zəngin bəhrə verir. Bu illərdə xarici ölkələrə səfərlər də olur. O, Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblının bədii rəhbəri, xalq artisti, bəstəkar Ramiz Mirişli (1934-2015), əməkdar incəsənət xadimi Ziya Bağırov və başqa incəsənət ustaları ilə Meksika, Şri-Lanka (1990), Misir, Türkiyə (1991), Almaniya (1991-1992) ölkələrinə maraqlı, zəngin proqramlı və uğurlu səfərlərə qatılır.

Misirdəki konsertlər kommersiya tədbirləri idi və hər konsert üçün baha qiymətə biletlər satılırdı. SSRİ-nin Misirdə çalışan atası İsrail Vəkilov Bakıya əvvəldən gəlib ansamblın proqramına tamaşa edərkən bəyənməsi və Misir ərəb ölkəsində onların konsertini yüksək səviyyədə təşkil etmişdi. Ümumilikdə Qahirə və İskəndəriyyədə 16 konsert verilmişdi. İki şöbəli rəqs konsertləri F.Vəliyevin quruluş verdiyi rəqsələrdən ibarət idi. Bütün rəqsələr ərəb tamaşaçıları tərəfindən sevgi və hərarətlə qarşılanırdı. Proqramdakı "Qaytağı", "Çayçı", "Nağaraçılar", "Laqquti", "Döyüş" (kompozisiya), "Dərbəndi", "Çobanlar", bəstəkarlarımızın musiqisinə "Mugən ceyranları" (C.Cahangirov), "Yallı" (T.Hacıyev), "Suita" (M.Quluyev) rəqsələri misirliləri heyretə gətirmişdi. Həmin ölkədə on üç oğlan, on üç qız ifaçı və Tamilla Xudayarovanın (sonralar xalq artisti) çıxışı Misir tamaşaçılarını sözün həqiqi mənasında sehirliyirdi. Çünki hər rəqs quruluşu öz zənginliyi, dinamik hərəkətləri və digər cizgilərlə əsl sənət nümunəsi idi.

Mədəniyyət Naziri Z.Bağırov

şan bu insan yenidən Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblına dəvət olunur, 2005-2007-ci illərdə bir daha səmərəli fəaliyyətini göstərir və ustalığını ortaya qoyur. O, xalq artisti, ansamblın bədii rəhbəri, baş dirijor Ağaverdi Paşayevlə əl-ələ, baş-baş verərək, bu kollektivin yaradıcılıq 70 illik yubileyi ilə əlaqədar xüsusi proqramın hazırlanmasında iştirak edir. Ü.Hacıbəyli, Q.Qarayev, C.Cahangirov və R.Əfəndiyev yaradıcılığında seçmələr etdiyi musiqi əsasında "Vətən övdlərini" adlı möhtəşəm kompozisiya hazırlayır. Burada xoremeyster Sevil Hacıyevanın də xidməti, Fərhadın fədakar, gərgin əməyi bir daha qeyd olunmalıdır. F.Vəliyevin yaradıcılığının ən dərin, həssas nöqtələrinə toxunan, rəqs incəsənətimizin nadir incisinə çevrilən "Vətən övdlərini" kompozisiyası 2007-ci ildə uğurlu nəticə ilə sonuclanaraq oynanılır.

Bütün qeyd etdiklərimizdən aydın olur ki, milli rəqsimizdə böyük istedad və təcrübəyə, mükəmməl, məhsuldar və sərbəlliyə yaradıcılıq qabiliyyətinə, sonsuz sənət sevgisi və digər yüksək keyfiyyətlərə malik bələ sənətkarımız var.

(Ardı var)

Əhsən RƏHMANLI,
Sənətşünaslıq üzrə
fəlsəfə doktoru